

Vida Csaba

A biztonságpolitikai leírómátrix

(Elméletek, alapok és alkalmazás)

A leírómátrix célja, hogy minél pontosabban meg lehessen határozni egy adott ország/régió komplex biztonsági helyzetét, vagy leírni egy adott ország/régió biztonsági helyzetében bekövetkező változásokat. A tanulmány részletes és pontos iránymutatást ad a leírómátrix alkalmazásához, amelyet a szerző be is mutat egy példán: Magyarország biztonsági helyzetének értékelése keretében.

Az elmúlt húsz évben a nemzetközi biztonsági elméletekben (International Security Studies – ISS), a nemzetközi kapcsolatok (International Relations – IR) elméletében bekövetkezett alapvető változások, valamint az elméletek fejlődése következtében a biztonsági helyzet komplex meghatározása új modellek alkalmazását tette szükségessé. Egy erre irányuló kísérlet volt a *biztonságpolitikai leírómátrix* megalkotása, amelyet először 2007-ben, doktori értekezésemben alkalmaztam Szlovákia biztonsági helyzetének meghatározására.¹ Az eljárás elméletét akkor nem közöltem részletesen, ezért ezt a hiányosságot ezzel a tanulmánnyal kívánom pótolni.

Értelmezési keretek

A leírómátrix célja, hogy minél pontosabban lehessen meghatározni egy adott ország/régió komplex biztonsági helyzetét, vagy le lehessen írni az abban bekövetkező változásokat. Az első esetben a vizsgálat tárgyának aktuális (vagy adott időponthoz kötött) biztonsági helyzetét lehet felvázolni és elemezni, valamint következtetéseket levonni azokból a tényezőkből, amelyek hatást gyakorolnak az adott pillanatban a biztonságra. Ezt *egyszeri vizsgálat*ként lehet meghatározni. A második eset a vizsgálat tárgyának biztonsági helyzetében bekövetkezett negatív és pozitív változások elemzésére ad lehetőséget, valamint biztosítja a folyamatszerű vizsgálatot is. Az elemzés rendszeres időszakonként történő elvégzése lehetővé teszi egy-egy válság

1 Vida Csaba: Szlovákia államiségének kialakulása és annak katonai vonatkozásai, valamint a szlovák haderőreform folyamata. Doktori (PhD) értekezés, 23. oldal

kialakulásának előrejelzését, valamint az annak kirobbanásához vezető indikátorok azonosítását. Ezt *többszörös vizsgálat*ként lehet meghatározni. A kétfajta vizsgálat valamelyikének kiválasztását az dönti el, hogy a biztonság tárgyával kapcsolatban mit kíván a vizsgáló meghatározni.

A vizsgálatok (ti. a mátrix kitöltése) során viszonylag pontosan megállapíthatók azok a tényezők, amelyek a társadalom különböző alrendszeiben negatívan és/vagy pozitívan befolyásolják a biztonságot. Tekintve, hogy e tényezők a társadalom összes szegmensében jelen lehetnek, a vizsgálatot nem csak egy-egy alrendszerben kell lefolytatni, hanem a társadalom egészében. Mivel azonban ez túlzottan bonyolulttá tenné a vizsgálatot, meg kellett határozni a társadalom azon legfontosabb alrendszereit, amelyekben azonnal megjelennek a változások, ha bármelyik szegmensének biztonsága módosul.

Az alrendszerek

A kritikus alrendszerek meghatározására *Barry Buzan* elméletét alkalmaztam. Buzan a biztonság komplex értelmezése keretében öt dimenziót különböztet meg: a politikait, a katonait, a gazdaságit, a társadalmi és a környezetit.² A vizsgálat során ezekben dimenziókban elemezzük a biztonságot befolyásoló tényezőket.³

Nem célszerű a dimenziók számának jelentős bővítése, mert az egyrészt megnehezítené a vizsgálatot, másrészt az említett öt dimenzió magában foglalja a társadalom más alrendszereit is.⁴ A dimenziók (vagyis a társadalom alrendszerei) között nem lehet fontossági sorrendet felállítani. Amennyiben azonban valamelyiknek meghatározó szerepe lesz a biztonsági helyzet alakulásában, akkor természetesen prioritást élvez a többihez képest.⁵

A vizsgálat objektumai

A leírómátrix felhasználásával végrehatott vizsgálat elemzési keretei (ti. a vizsgálat objektumai) az egyéntől a globális szintig terjednek. Vagyis a biztonságot az *egyéni*, a *kisközösségi*, a *nemzeti*, a *regionális/nemzetközi* és a *globális* keretekre vonatkoztatva értékeljük.

Egyes biztonságpolitikai iskolák szerint a biztonság nem értelmezhető az *egyén szintjén*. Véleményem szerint azonban a biztonság komplex megítéléséhez ismerni kell a társadalmat vagy a közösséget alkotó egyének szubjektív biztonságérzetét. Ez határozza meg ugyanis a kisközösség (közvetve a társadalom) biztonságérzetét.

2 Barry Buzan – Ole Weaver – Jaap de Wilde: *Security – A new framework for analysis*. 1997, Lynne Rienner Publishers Inc

3 Természetesen lehetséges az is, hogy a vizsgálatot más alrendszerekre is kiterjesszük. Egy járvány esetén például meg kell vizsgálni a biztonság alakulását a társadalom egészségügyi alrendszerében.

4 A demográfiai kérdéseket például a társadalmi dimenzióban is lehet vizsgálni, míg a nemzetbiztonsági szolgálatok hatását a biztonságra a katonai vagy a politikai dimenzió öleli fel.

5 Egy fegyveres konfliktus esetén például a katonai, míg egy belpolitikai válság esetén a politikai szektornak van primátusa.

Az államok viselkedését vizsgáló elméletek is alátámasztják, hogy azok „magatartása” az országot irányító emberek viselkedésének leképeződése. Vagyis egy állam általában logikusan viselkedik, de esetenként kiszámíthatatlan lépéseket tesz, mert az állam a biztonságot nem objektíven, hanem szubjektíven „éli meg”.

A következő szint az egyének csoportját alkotó *kisközösség* biztonságának elemzése. Erre azért van szükség, mert esetenként a kisközösségek is önálló biztonsági problémákkal rendelkeznek (például azokban a működésképtelen államokban, ahol az ország egy részét egy-egy törzs, félkatonai szervezet, felkelők vagy terrorcsoport tagjai ellenőrzik).

A *nemzeti szint* megnevezése vitatott. A magyar szakirodalom szerint az állam és a nemzet között jelentős különbség van, míg a nemzetközi szakirodalom általában szinonimaként kezeli a két fogalmat. Abban az esetben, ha nemzetállamról van szó, a két fogalom szinonimaként alkalmazható. Ha nem, akkor inkább az államot kell használni. Azokat a nemzeteket, amelyek nem rendelkeznek saját állammal (például a kurdok), az adott országon belüli kisközösségeként (kisebbségeként) kell vizsgálni.

A *regionális/nemzetközi szint* elemzésekor a vizsgált objektum azon országok a közössége, amelynek hasonló biztonsági problémákkal néznek szembe. Ide sorolhatók például az azonos szövetségi rendszerhez tartozó országok, valamely regionális biztonsági komplexum⁶ tagjai, de ide tartozhatnak földrajzi térségek lakosságai is. A regionális/nemzetközi szinten együtt vizsgált országok körét az értékelés célja határozza meg.

A *globális szinten* a világméretű biztonsági folyamatokban bekövetkező változások elemzésével lehet megállapítani az egész emberiség helyzetét befolyásoló tényezőket, amelyek hatását jelentősen torzítják a globalizációs hatások.

A nemzetközi és a globális szintű vizsgálatokat minden esetben a vizsgálat tárgya szempontjából kell kezelni. Vagyis azokat a nemzetközi és globális biztonsági folyamatokat kell elemezni, amelyek hatással vannak a kijelölt objektumra.

A leírómátrix alkalmazása

A leírómátrix általános alkalmazásakor a társadalom öt (katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti) dimenziójában, valamint öt (egyéni, kisközösségi, nemzeti, regionális/nemzetközi és globális) szintjére vonatkoztatva vizsgáljuk a biztonságra ható tényezőket, és állapítjuk meg azokra nézve a biztonság mértékét.

A leírómátrix általános változata

Alaphelyzetben a mátrix 25 eleme átfogó és részletes képet ad a vizsgált objektum biztonsági helyzetéről. Ezt nevezzük a leírómátrix *általános* változatának, amelynek táblázatos megjelenítése a következőképpen néz ki:

6 Regional Security Complex, amelynek elméletét Barry Buzan és Ole Weaver dolgozták ki.

SZINT/DIMENZIÓ	Katonai	Politikai	Gazdasági	Társadalmi	Környezeti
Egyéni					
Kisközösségi					
Nemzeti					
Regionális/nemzetközi					
Globális					

Az általános változat mellett léteznek speciális változatok is, amelyek a vizsgálat objektumának (szintjének) jellemzőiben vagy a választott dimenziók számában különböznek. Afganisztán biztonsági helyzetének meghatározásánál kisközösségi szinten vizsgálhatjuk egy-egy tartomány, valamely (például az északi) országrész biztonsági helyzetét. Magyarország regionális/nemzetközi biztonsági helyzetének elemzésekor a vizsgálat objektumát képezheti a közép-kelet-európai régió, a Visegrádi Négyek, valamint Európai Unió térségének biztonságának állapota. Ilyen esetekben azonban csupán a vizsgálati elemek száma változik, az eljárás mód nem.

A mátrix elemeinek meghatározása

A mátrix sorainak és oszlopainak összeállítását követően megkezdődhet a mátrix elemeinek meghatározása. A biztonság egy-egy elemét ábrázoló négyzetek két jelzést tartalmaznak. Ezek egyike egy *mértékjelzés*, amely számskálán vagy színskálán azt mutatja be, hogy az adott elem biztonságára nézve a negatív vagy a pozitív hatások erősödnek fel. A számskálán a magasabb számok a nagyobb fenyegetettséget, míg az alacsonyabb számok a fenyegetettség mértékének csökkenését jelentik. A színskálában a biztonság különböző fokait jelölő hat, különböző szín (a piros, a barna, a narancssárga, a sárga, a zöld, valamint a kék) alkalmazása célszerű. A piros jelzi biztonságnélküliséget jelentő maximális fenyegetettség fennállását, amikor a vizsgált objektum léte forog kockán. A barna, a narancssárga és a sárga színek a fenyegetettség mértékének fokozatosan csökkenő mértékét szimbolizálják. A zöld szín az ideális biztonsági állapotot mutatja. A kék színnel jelöljük, ha az adott vizsgálat során, az adott elem vonatkozásában a biztonság megállapítása irreleváns, vagyis a biztonságra semmilyen tényező nem gyakorolt hatást. Kék színnel jelöljük például egy fegyveres konfliktus során a biztonság nemzeti szintjén a környezeti tényezőket, amelyek általában irrelevánsak a biztonsági folyamatok elemzésekor. Ugyancsak a kék színjelzés utalhat arra, hogy egy kormányváltással kapcsolatos belpolitikai változás adott pillanatában a biztonság egyéni szintjén a katonai dimenzió nem jelenik meg olyan tényezőként, amely befolyást gyakorolna a biztonságra.

A mátrix elemei – a mértékjelzésen kívül – tartalmazzák egy-egy olyan tényező megnevezését, amely a biztonság adott elemére a legjellemzőbb kifejezés. A kezelhetőség érdekében inkább szavakról lehet szó, mint hosszú, többszavas kifejezésekről. Ezek a szavak (vagy maximum két-három szóból álló kifejezések) általában folyamatokat, eseményeket, vagy a biztonságot befolyásoló fogalmakat összefoglaló megnevezések. A biztonság minden szintjén alkalmazhatók, tehát ugyanaz a biztonsági fogalom megjelenhet a globális, a nemzetközi, a nemzeti és az egyéni szinten. Az

egyres esetekben azonban más-más dimenzióban is megjelenhetnek ugyanazok a tényezők.

A biztonság változásának vizsgálatakor általában ugyanazokat a kifejezéseket alkalmazzuk, hogy a következtetések le tudjuk vonni. Ennek következtében a kifejezésekre vonatkozó példákat a biztonság dimenzióinál külön-külön mutatom be.

Iránymutató segédletek a dimenziókhöz

A biztonság mértékére utaló jelzés és a biztonságra jellemző kifejezés megállapításának megkönnyítése érdekében a következőkben iránymutató segédleteken keresztül mutatom be a biztonság adott dimenzióiban alkalmazandó jelzéseket és kifejezéseket. A mértékjelzések esetében hatfokú skála alkalmazása javasolt, míg a kifejezések használatánál az alábbiakban felsorolt 15–20 kifejezésnél többet nem célszerű alkalmazni. (Természetesen ezeken kívül másokat is lehet alkalmazni, de mindig a helyzet, a válság és a konfliktus hatása alapján kell kiválasztani.)

A különböző dimenziók esetében a segédletben szereplő kifejezések egyfajta lehetőséget biztosítanak a leírómátrixot alkalmazók számára. A segédletben felsorolt kifejezések bővebb vagy szűkebb értelmezésben is használhatók. Természetesen a segédlet csak iránymutatást ad a mátrix kitöltésére.

Katonai dimenzió

<i>Mértékjelzés</i>	<i>Jelentés</i>
<i>piros (1)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – háború és/vagy fegyveres konfliktus a vizsgált objektum által ellenőrzött területen; – fegyveres erőszak alkalmazása a lakosság ellen; – fegyveres támadás bekövetkezésének potenciális veszélye fennáll; – a vizsgált objektum létének (katonai eszközökkel történő) közvetlen fenyegetése; – a vizsgált objektuma ellenőrzése alatt lévő területen teljes mozgósítást rendeltek el; – a katonai képességek felett megszűnt az állami/nemzeti ellenőrzés.
<i>barna (2)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – fegyveres támadás kilátásba helyezése a vizsgált objektum ellen; – a fegyveres erők alkalmazása a lakosság ellen (fegyveres erőszak alkalmazásának kivételével); – a katonai erő mozgósítása vagy fegyveres konfliktusra történő felkészítése; – a vizsgált objektum területén a katonai erő alkalmazásának monopóliuma kikerül az állam ellenőrzése alól; – az állami monopóliumától független fegyveres csoportok fegyveres tevékenysége a vizsgált objektum által ellenőrzött területen.

Mértékjelzés	Jelentés
<i>narancssárga</i> (3)	<ul style="list-style-type: none"> – a fegyveres erők indokolatlan fejlesztése; – a vizsgálat objektumának védelmi képessége jelentősen csökken; – a vizsgálat objektumát fenyegető biztonsági kockázatok fennállása, – a katonai erő fokozott felkészítése katonai műveletek végrehajtására; – az állam monopóliumától független fegyveres csoportok jelenléte a vizsgált objektum által ellenőrzött területen.
<i>sárga</i> (4)	<ul style="list-style-type: none"> – a fegyveres erők egyes elemeinek nem klasszikus feladatrendszerében történő igénybevétele; – a katonai erő képességét kisebb mértékű negatív hatások érik; – a vizsgálat objektumát fenyegető biztonsági kihívások fennállása; – a katonai erő részképességeinek befolyásolása.
<i>zöld</i> (5)	<ul style="list-style-type: none"> – a vizsgálat tárgyával szemben nincs katonai fenyegetés; – a katonai erő képességeit nem befolyásolják negatív hatások; – a katonai erő képes a fennálló biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések elleni fellépésre; – a katonai erő fejlesztése a fennálló fenyegetettségeknek és az ország lehetőségeinek megfelelően.
<i>kék</i> (0)	A vizsgálat szempontjából a katonai erő és/vagy a vizsgálat objektumának katonai képességei irrelevánsak, valamint a vizsgálat objektumával szemben nem áll fenn katonai fenyegetés.

Kifejezések (példák)

- *háború* (államok és/vagy szövetségek közötti háború, államon belüli polgárháború);
- *fegyveres támadás* (a vizsgált területen a fegyveres erők vagy félkatonai erők közötti fegyveres összecsapás);
- *terrortámadás* (nagy számú áldozatot követelő, vagy tömegpusztító fegyverek alkalmazásával végrehajtott támadás);
- *tömegpusztító fegyverek alkalmazása* (tömegpusztító fegyverek alkalmazása a vizsgálat tárgya ellen);
- *potenciális fenyegetés* (a vizsgálat tárgya potenciális katonai fenyegetés alatt áll);
- *közvetlen fenyegetés* (a vizsgálat tárgya közvetlen katonai fenyegetés alatt áll);
- *nem klasszikus alkalmazás* (a fegyveres erőket nem a klasszikus feladatrendszerükben alkalmazzák, hanem speciális képességeiket kihasználva [például katasztrófa-elhárítási és egyéb mentesítési feladatokra]);
- *békefenntartás* (a vizsgálat tárgyát képező területen nemzetközi békefenntartó erőket alkalmaznak);
- *mozgósítás* (katonai támadásra vagy a közvetlen támadás elhárítására történő felkészülés);
- *készenlétfokozó intézkedés* (a fegyveres erőknél készenlétfokozó intézkedéseket rendeltek el);
- *minősített helyzet* (a vizsgálat tárgyát képező területen minősített helyzetet rendeltek el);

- *normál kiképzési időszak* (a fegyveres erők normál kiképzési rendben működnek, felkészülve a vizsgált terület védelmére);
- *fokozott haderőfejlesztés* (a katonai erő indokolatlanul nagyméretű fejlesztése, ami a régióban fenyegetettséget indukál);
- *képességcsökkenés* (minden olyan tényező, amely negatívan hat a fegyveres erők képességére);
- *haderő-csökkentés* (a fegyveres erők létszámára vonatkozó csökkentés, amely jelentősen befolyásolja annak képességét);
- *fegyverzetcsökkentés* (a fegyveres erők képességét jelentősen befolyásoló fegyverrendszerek kivonása a hadrendből);
- *nemzetközi kötelezettségek* (a fegyveres erők képességeit a nemzetközi kötelezettségek teljesítése jelentős mértékben leköti);
- *belpolitikai vita* (a politikai vezetők és a katonai vezetők közötti politikai vita fennállása);
- *válsághelyzetek* (a biztonságot különböző fegyveres és nem fegyveres válsághelyzetek veszélyeztetik).

Politikai dimenzió

<i>Mértékjelzés</i>	<i>Jelentés</i>
<i>piros (1)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – instabil, működésképtelen állam; – nem működik a központi politikai hatalom; – a politikai hatalom nem képes politikai befolyását érvényesíteni az ellenőrzése alá tartozó területen; – a politikai hatalmat helyi hadurak képviselik; – a demokratikus elvek egyáltalán nem érvényesülnek.
<i>barna (2)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – a politikai vezetés lemondott, nincs politikai vezetés; – a demokratikus jogokat korlátozzák; – erőszakkal felosztatják a választott politikai döntéshozó szervezeteket; – nem működik a politikai ellensúlyok rendszere; – diktatórikus politikai rend működik; – a központi hatalom befolyása nem terjed ki teljes mértékben az ellenőrzése alá tartozó területre.
<i>narancssárga (3)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – korlátozzák a politikai jogok gyakorlását; – a politikai viták határozzák meg a társadalom működését; – egyes politikai mozgalmakat betiltanak; – politikai instabilitás miatt a választott politikai döntéshozó szervezetek korlátozottan működnek; – politikai jellegű üldöztetés folyik a vizsgált területen.
<i>sárga (4)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – politikai kampányok és választások időszaka; – a szembenálló politikai erők közötti küzdelem elvonja a figyelmet a társadalom működtetéséről; – a politikai viták befolyásolják a politikai döntéseket; – ideiglenes központi végrehajtó szervezet működik.

Mértékelzés	Jelentés
zöld (5)	<ul style="list-style-type: none"> – működőképes politikai rendszer; – a hatalmi ágak közötti egyensúly fennáll; – szabad, demokratikus választásokon az állampolgárok korlátozás nélkül élhetnek szavazójogukkal.
kék (0)	A vizsgálat szempontjából a vizsgálat objektumában politikai rendszer működésére vonatkozó jellemzők irrelevánsak, valamint a vizsgálat objektumával szemben nem áll fenn politikai fenyegetés.

Kifejezések (példák)

- *működésképtelen hatalom* (a vizsgálat tárgya instabil, működésképtelen állam, amelyben a központi hatalom nem működik, nincs befolyása az ellenőrzése alá tartozó területre);
- *diktatórikus hatalom* (a totalitárius rendszer kialakítása és fenntartása a politikai elit egy részéről);
- *hatalmi ágak egyensúlya* (a hatalmi ágak között megfelelő egyensúly van és érvényesülnek az ellensúlyok);
- *hatalmi ágak instabilitása* (a hatalmi ágak között nincs egyensúly, az egyik ág túlsúlyban van, amely megakadályozza a demokratikus elvek érvényesülését);
- *választási időszak* (a képviselő- vagy államfőválasztást, népszavazásokat megelőző és az azt követő időszak addig az időpontig, amikor a választás vagy a szavazás eredménye végleges nem lesz);
- *kampány időszaka* (a képviselő- vagy államfőválasztást, népszavazásokat megelőző időszak, amikor a különböző politikai erők harcolnak a sikerért);
- *politikakorlátozás* (a központi politikai hatalom korlátozza egyes demokratikus politikai mozgalmak tevékenységét);
- *emberi jogok korlátozása* (a központi vagy regionális politikai hatalom korlátozza az emberi jogok érvényesülését);
- *politikai jogok korlátozása* (a központi vagy regionális politikai hatalom korlátozza a politikai jogok érvényesülését, politikai, etnikai, vallási vagy vagyoni elv alapján megtagadja a választáshoz való jogot);
- *politikai instabilitás* (a politikai rendszer instabil, nem megfelelően működik, a központi hatalom nem képes megfelelően ellenőrizni a politikai folyamatokat);
- *politikai viták* (a politikai rendszer működését megzavarják és hátráltatják a különböző politikai erők közötti viták);
- *politikai ellentétek* (a politikai rendszer működését időszakonként gátolják a különböző politikai erők közötti ellentétek, a hatalmon lévő politikai erők fő erő kifejtése a szemben álló politikai erők ellehetetlenítésére irányul);
- *politikai konfliktusok* (a politikai rendszer működését akadályozzák a különböző politikai erők közötti konfliktusok, a hatalmon lévő erők csak a szembenálló politikai erők megsemmisítésével foglalkoznak);
- *ideiglenes politikai hatalom* (a központi hatalmat nem választott politikai képviselők, hanem kijelölt, delegált vagy azt önkényesen uraló politikai erők ellenőrzik);

- túlzott politikai befolyás (a politikai folyamatok a társadalmi élet, valamint a magánszférában is meghatározzák az emberi kapcsolatokat);
- *politikai szabadság* (a politikai és emberi jogok érvényesülnek, a demokratikus elvek nem sérülnek a politikai hatalom gyakorlása során).

Gazdasági dimenzió

<i>Mértékjelzés</i>	<i>Jelentés</i>
<i>piros (1)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – gazdasági katasztrófarehelyzet; – államcsőd; – a pénzpiacok összeomlása; – gazdasági vészhelyzet; – gazdasági szankciók bevezetése a vizsgálat tárgya ellen; – nem biztosított a társadalom tagjainak a megélhetése; – éhínség; – a létfenntartáshoz szükséges kommunális szolgáltatások megszűnése.
<i>barna (2)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – világgazdasági válság olyan negatív jellegű hatásai, amelyek korlátozzák a helyi gazdaságok működését; – a társadalom jelentős részének elszegényedése, ami veszélyezteti a megélhetésüket; – a létfenntartáshoz szükséges kommunális szolgáltatások időszakos működése, valamint egyes szolgáltatások szünetelése; – pénzügyi válsághelyzet, a pénzügyi szektor működésének jelentős problémái.
<i>narancssárga (3)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – a központi hatalom akadályozza a piacgazdaság érvényesülését; – a társadalom egyes rétegeinek elszegényedése; – a gazdaság működőképessége jelentős akadályokba ütközik, – a lakosság jelentős része képtelen megtakarításokat elhelyezni;
<i>sárga (4)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – a központi hatalom jelentős beavatkozása a piacgazdasági folyamatokba; – fennállnak a pénzügyi szektor egyes elemeinek problémái; – a gazdaság működőképessége egyes területeken problémákkal küzd; – a lakosság csak korlátozott mértékben tud megtakarításokat elhelyezni.
<i>zöld (5)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – a piacgazdaság normális működése; – a pénzpiacok stabilitása; – a gazdasági prosperitás lehetőségének megléte; – a társadalom tagjainak zöme számára biztosított a megélhetés, míg a többiek számára az állami gondoskodás lehetősége fennáll.
<i>kék (0)</i>	<p>A vizsgálat szempontjából a vizsgálat objektumában gazdasági rendszer működésére vonatkozó jellemzők irrelevánsak, valamint a vizsgálat objektumával szemben nem áll fenn gazdasági fenyegetés.</p>

Kifejezések (példák)

- *gazdasági válság* (a vizsgált objektumban a gazdaság teljesítőképessége jelentősen visszaesett, a társadalom tagjainak létbiztonsága csökken);
- *pénzügyi válság* (a vizsgált objektumban a pénzügyi szektor nem biztosítja a társadalom, azon belül a gazdasági alrendszer működését);
- *pénzpiaci instabilitás* (a pénzügyi szektor a negatív hatások miatt instabillá vált, amely nem biztosítja a pénzügyi szektor megfelelő működését);
- *éhínség* (a gazdaság teljesítőképessége és a társadalmi egyenlőtlenségek miatt a társadalom egyes rétegei élelmiszerellátása nem biztosított);
- *működésképtelenség* (a vizsgált objektumban nem működik a gazdaság, termelés és pénzügyi szektor nem létezik);
- *csőd* (a gazdasági válság következtében a vizsgált objektum fizetési képtelenségét ismer el vagy jelent be);
- *hatalom beavatkozása* (a központi hatalom intézkedéseivel befolyásolja a piacgazdasági folyamatokat, amely negatívan hat a gazdaság teljesítményére);
- *hatalom korlátozásai* (a központi hatalom korlátozza a szabad piacgazdaságot);
- *szegénység növekedése* (a vizsgált objektum gazdasági teljesítménye nem biztosítja az ellenőrzése alá tartozó személyek megfelelő ellátását);
- *megélhetési problémák* (a vizsgált objektum lakosai számára nem biztosított a megfelelő szintű életbiztonság);
- *gazdasági vészhelyzet* (a vizsgált objektumban előre nem látható gazdasági vészhelyzet alakul ki a negatív hatások miatt);
- *gazdasági prosperitás* (a vizsgált objektumban a gazdaság növekszik, biztosított a piacgazdaság működése, a gazdaság teljesítőképessége);
- *közszolgáltatások megszűnése* (megszűnnek a közszolgáltatások, így nem biztosított az egyének létfeltételei);
- *közszolgáltatások esetleges működése* (fennakadások vannak a közszolgáltatásokban, így az egyének létbiztonsága nem garantált);
- *korrupció* (a gazdaság teljesítőképességét meghatározza a korrupció, amely negatívan hat a biztonságra);
- *feketegazdaság* (a gazdaságon belül feketegazdaság aránya meghaladja azt az arányt, ami a piacgazdaságon belül megengedhető);
- *versenyképességi problémák* (a vizsgált objektum gazdaság nem képes versenyezni a környező országok gazdaságával);
- *munkanélküliség* (a vizsgált objektum gazdasági teljesítőképessége nem biztosítja, hogy a társadalom egyes rétegei munkalehetőséget kapjanak).

Társadalmi dimenzió

Mértékjelzés	Jelentés
<i>piros (1)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – tömeges társadalmi megmozdulás, amelynek megfékezéséhez katonai erő bevonása szükséges; – valamilyen jellegű behatás (katasztrófa) miatt a társadalom összeomlott, nem működnek a normák és a viselkedésformák; – lázadások, amelyek során fegyvereket is használnak; – egészségügyi katasztrófa; – a társadalom tagjai számára nem biztosítottak a létfeltételek; – a társadalom nagy része ellen a központi hatalom erőszakot alkalmaz.
<i>barna (2)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – társadalmi megmozdulás, amelynek megfékezéséhez rendőri és karhatalmi erők bevonása elegendő; – a társadalom egyes tagjai ellen a központi hatalom erőszakot alkalmaz; – egészségügyi járványok; – nem működik a társadalom érdekérvényesítése; – nem működik a szociális biztonsági rendszer.
<i>narancssárga (3)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – általános sztrájk; – a társadalmi normákat az emberek egy része nem tartja be; – országos egészségügyi kockázati tényezők jelenléte; – nem teljes mértékben működik a társadalom érdekérvényesítése; – a szociális biztonsági rendszer a társadalom szűk rétege számára elérhető.
<i>sárga (4)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – sztrájk; – negatív demográfiai hatások; – regionális egészségügyi kockázati tényezők jelenléte; – a szociális biztonsági rendszer csak korlátozottan működik.
<i>zöld (5)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – a társadalmi normákat nem sértik meg; – társadalmi működésére nincsenek negatív hatások; – működik a szociális biztonsági rendszer;
<i>kék (0)</i>	A vizsgálat szempontjából a vizsgálat objektumában társadalmi rendszer működésére vonatkozó jellemzők irrelevánsak.

Kifejezések (példák)

- *társadalmi megmozdulás* (a vizsgált objektum területén olyan mértékű társadalmi megmozdulás, amelynek felszámolásához katonai erő bevonása szükséges);
- *tömeges sztrájk* (a vizsgált objektum területén olyan mértékű munkabeszüntetés, amely veszélyezteti a társadalom és a gazdaság működését, valamint a lakosság számára létbizonytalanságot okoz);
- *tömeges megmozdulások* (a vizsgált objektum területén tömeges megmozdulások, amelyek normális keretek között tartásához elegendő a rendvédelmi erők fellépése);
- *társadalmi elégedetlenség* (a vizsgált objektum területén élő lakosság a központi hatalom elleni elégedetlensége következtében demonstráció, sztrájk és megmozdulás eszközeihez fordul);

- *szociális rendszer problémái* (a szociális biztonság működését biztosító rendszer nem megfelelően működik, így a társadalom tagjainak létbiztonsága nem garantált);
- *érdekérvényesítés problémái* (társadalmi szerveződés alapján a központi hatalom korlátozó intézkedései, valamint a hatalom centralizálása miatt a társadalmi egyedek és szervezetek nem képesek érdekeiket érvényesíteni a központi hatalommal szemben);
- *társadalom szabadságának korlátozása* (a központi hatalom korlátozza a társadalom egyedeinek és a társadalmi szervezetek demokratikus elveknek megfelelő önszerveződését);
- *demográfiai problémák* (a társadalom reprodukciós képessége csökken, így a munkaképes és hadköteles állomány létszáma csökken);
- *egészségügyi járvány* (a vizsgált objektum területén egészségügyi válsághelyzet alakult ki, amely veszélyezteti a egyének létbiztonságát);
- *éhínség* (a vizsgált objektum területén nem biztosított a lakosság élelmiszer ellátása nem biztosított);
- *szegénység* (a vizsgált objektum területén a társadalom egyre nagyobb rétege él a létminimum alatt);
- *szabadság* (a társadalomban érvényesülnek a demokratikus normák, biztosítottak a társadalom önszerveződés lehetőségei);
- *vallási-etnikai ellentétek* (a vizsgált objektum területén élő vallási és/vagy etnikai csoportok között ellentét van, amely befolyásolja a társadalom tagjainak biztonságát);
- *vallásszabadság korlátozása* (a központi vagy regionális hatalom korlátozza a szabad vallásgyakorlást, és hátrányosan különbözteti meg egyes vallásgyakorlókat);
- *vallási-etnikai üldöztetés* (a központi hatalom vagy más legálisan működő szervezet egyes vallást gyakorló, vagy etnikai csoporthoz tartozó kisebbség tagjai ellen erőszakos cselekményeket követnek el).

Környezeti dimenzió

<i>Mértékjelzés</i>	<i>Jelentés</i>
<i>piros (1)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – nagyméretű ipari vagy természeti katasztrófa, amelynek felszámolása országos szintű erőfeszítést követel meg; – a katasztrófák bekövetkezése lehetetlenné teszi a katasztrófa helyszínén a létfenntartást; – bármilyen nukleáris vagy vegyi katasztrófa; – környezeti változások miatt az életfeltételek nem biztosítottak.
<i>barna (2)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – nagyméretű ipari vagy természet katasztrófa, amelynek felszámolása országos vagy regionális szintű erőfeszítést követel meg; – környezeti változások miatt az életfeltételek csak részlegesen biztosítottak; – vízhiány; – szándékos környezetrombolás, amelynek felszámolásához vagy megakadályozásához katonai erő alkalmazása szükséges.

Mértékjelzés	Jelentés
<i>narancssárga</i> (3)	<ul style="list-style-type: none"> – ipari vagy természet katasztrófa, amelynek felszámolása helyi szintű erőfeszítést követel meg; – környezeti változások hatással vannak az életfeltételekre; – szándékos környezetrombolás; – extrém időjárási körülmények.
<i>sárga</i> (4)	<ul style="list-style-type: none"> – környezetszennyezés, amely hatással van a társadalom működésére; – átlagostól eltérő időjárási helyzet, amely befolyással van a társadalom működésére, – túlzott légszennyezettség.
<i>zöld</i> (5)	<ul style="list-style-type: none"> – az átlagnak megfelelő környezeti helyzet; – az átlagtól nem eltérő környezetszennyezettség.
<i>kék</i> (0)	A vizsgálat szempontjából a vizsgálat objektumában környezetre vonatkozó jellemzők irrelevánsak.

Kifejezések (példák)

- *ipari katasztrófa* (jelentős anyagi károkat vagy életet követelő ipari/gazdasági üzemekben bekövetkező baleset, amelynek felszámolásához külső beavatkozás szükséges);
- *természeti katasztrófa* (jelentős anyagi károkat és/vagy életeket követelő az időjárás vagy az éghajlatváltozás szélsőségeséből fakadó természeti elemekkel bekövetkező pusztítás);
- *szándékos szennyezés* (szemben álló fél által szándékosan elkövetett környezetszennyezés, amely hátrányosan érinti a vizsgált objektumot és annak biztonságát);
- *közvetett szennyezés* (egy másik fél által nem szándékosan elkövetett környezetszennyezés, amely hátrányosan érinti a vizsgált objektumot);
- *éghajlatváltozás* (a vizsgált objektum által ellenőrzött területen megjelenő olyan negatív időjárási hatás, amely negatívan hat a vizsgált objektum képességeire);
- *nukleáris katasztrófa* (a nukleáris energia békés vagy nem békés felhasználása során bekövetkezett baleset);
- *extrém időjárás* (szélvihar, nagy mennyiségű csapadék, extrém magas/alacsony hőmérséklet);
- *másodlagos hatások* (az extrém időjárást követően megjelenő másodlagos hatás, árvíz, belvív);
- *vízhiány* (vízellátás problémái, amelyek fenyegeti a vizsgált személyek létfenntartását, így létbiztonságát is);
- *légszennyezettség* (a vizsgált objektum területén bekövetkező olyan mértékű légszennyezettség, amely veszélyezteti a lakosság létbiztonságát, valamint negatív hatást gyakorol a vizsgált objektum képességeire);
- *vízszennyezés* (a vizsgált objektum területén bekövetkező olyan mértékű vízszennyezettség, amely veszélyezteti a lakosság létbiztonságát, valamint negatív hatást gyakorol a vizsgált objektum képességeire);

- *talajszennyezés* (a vizsgált objektum területén bekövetkező olyan mértékű talajszennyezettség, amely veszélyezteti a lakosság létbiztonságát, valamint negatív hatást gyakorol a vizsgált objektum képességeire);
- *ásványkincsek hiánya* (a vizsgált objektum által ellenőrzött területen az életfeltételhez, valamint a társadalom működéséhez szükséges ásványkincsek hiányoznak);
- *hulladékgazdálkodás* (a vizsgált objektum területén keletkezett hulladékok kockázatot jelentenek a lakosság létbiztonságára);
- *tájrombolás* (a központi vagy regionális hatalom által elrendelt környezeti károkozás, amelynek helyreállítása kétséges);
- *zaj és rezgések hatásai* (a vizsgált objektum területén bekövetkező olyan mértékű hangszennyezettség, amely veszélyezteti a lakosság létbiztonságát, valamint negatív hatást gyakorol a vizsgált objektum képességeire);
- *tűzesetek* (a vizsgált objektum területén bekövetkező tűzeset, amely jelentős anyagi kárt, vagy jelentős számú lakos életét veszélyezteti);
- *energiaellátási problémák* (a vizsgált objektum területén energiaellátási problémák lépnek fel, amelyek veszélyeztetik a lakosság biztonságát).

A biztonság komplex elemzése

A mértékjelzések és a biztonságra vonatkozó kifejezések meghatározását – vagyis mátrix kitöltését – követően kezdődhet a biztonság komplex elemzése. Ennek során a mátrix elemeit a biztonság különböző szintjein a logikai elemzés módszereinek alkalmazásával összegezzük.⁷

Az elemzés módszere eltérhet az egyszeri és a többszörös vizsgálat során. Egyszeri vizsgálat esetében az egyesből az általánosra történő következtetés módszerét alkalmazhatjuk. Ennek során a biztonság különböző dimenzióiban a biztonság aktuális állapotának a mértékjelzések alapján történő elemzésével, valamint a biztonság dimenziói közötti éppen fennálló prioritások figyelembevételével megállapítható a biztonság mértéke. A biztonságot befolyásoló tényezőkre pedig azokból a kifejezésekből lehet következtetni, amelyek a biztonság elemeinél (ti. a mátrix mezőiben) szerepelnek. A kifejezések felhasználásával összetett fogalmakat is lehet alkotni, amelyekkel jellemezni lehet a biztonsági helyzetet és az arra ható tényezőket.

Az elemzés során egyenként, elkülönítve a biztonság szintjein (tehát a mátrix soraiban) először azt kell megvizsgálni, hogy a társadalom különböző alrendszeriben (tehát a mátrix oszlopaiban) a biztonságra ható tényezők közül melyik a legintenzívebb, vagyis melyik alrendszerben legkisebb a biztonság. Amennyiben több alrendszerben is minimális a biztonság szintje, akkor az elemzés során mindegyiket hangsúlyosan figyelembe kell venni. Az adott szinten ez, vagy ezek az alrendszerek határozzák meg a biztonságot. A többi alrendszerrel fellépő biztonsági hiányosságokat a mértéküktől függően kell figyelembe venni.

⁷ A logikai módszerek közül ebben az esetben az indukció (egyes esetekből az általánosra történő következtetés) és a dedukció (általánosról egyes esetekre történő következtetés) módszerét alkalmazzuk.

Az elemzés során a leg súlyosabb biztonsági problémából kiindulva meghatározzuk a biztonság mértékét a biztonság adott szintjén, kiemelve azokat a tényezőket (kifejezéseket), amelyek bemutatják a biztonságot befolyásoló elemeket. Ugyanezt a rövid elemzést a biztonság minden szintjén el kell végezni. Ezt követően rendelkezésre áll legalább három-hat rövid elemzés, amelyekből azt a következtetést le lehet vonni, hogy a biztonság különböző szintjein milyen a biztonság mértéke.

A következő lépés a vizsgált objektum komplex biztonságának meghatározása. Ennek során először azokat a tényezőket kell figyelembe venni, amelyeket az elemzés elején kiválasztottuk, vagyis a biztonsági minimumokat. Ezek megmutatják, hogy a társadalom mely szegmensében vannak biztonsági hiányok. A minimumok kifejezései pedig jól ábrázolják azokat a folyamatokat, amelyek meghatározzák a biztonság szintjét, megmutatják azokat a kihívásokat, kockázatokat és fenyegetéseket, amelyek veszélyeztetik a vizsgált objektum biztonságát. A végkövetkeztetés elkészítéséhez ugyanakkor fel kell használni a biztonsági szintjeinek vizsgálata során elkészített rövid elemzéseket is.

A komplex vizsgálat leírásánál szükségesnek tartom annak megválaszolását, hogy a biztonság megállapításánál miért a biztonsági minimumok kapnak prioritást, tehát miért a biztonságot veszélyeztető tényezők oldaláról indul ki a vizsgálat. Ennek megválaszolása érdekében a biztonság fogalmi rendszeréhez kell visszatérni, amelynek alapján a *biztonság* – leegyszerűsítve – fenyegetettség nélküli állapot. Így a biztonságot a fenyegetettségek, valamint a biztonsági minimumok oldaláról kell első sorban vizsgálni.

A fentiek alapján a vizsgált objektum komplex biztonsági helyzetének meghatározása tartalmazza a biztonság konkrét mértékét, a biztonság komplex helyzetét, valamint a biztonságot fenyegető tényezőket. A biztonság mértéke a vizsgálat széleskörűsége (társadalom összes alrendszerére történő kiterjesztése) miatt a valós értéket mutatja. Két tényezőt azonban figyelembe kell venni. Ezek egyike az, hogy a vizsgálat során törekedni kell a szubjektivitás minimalizálására, különösen azoknak az objektumok esetén, amelyekben a vizsgáló érintett és nem kívülálló. A másik tényező, hogy a biztonság mértékének meghatározása nem egyezik meg a vizsgált objektum biztonságérzetével. Az egyén, a szervezet, a társadalom és a nemzetközi közösség saját biztonságáról alkotott véleménye ugyanis szinte minden esetben eltér annak valós biztonságától. Így másképp reagálnak a biztonsági veszélytényezőkre is, mint azt egy kívülálló (a vizsgálatot elkészítő) azt tenné.⁸

Az többszörös vizsgálatok során az egyes vizsgálatok eredményeit összehasonlító módszerrel kell elemezni. Ennek során természetesen figyelembe kell venni a biztonsági minimumokat, valamint a bekövetkezett eseményekből fakadó biztonsági folyamatokat is. Így meg lehet állapítani, hogy az adott esemény milyen biztonsági változásokat indukált.

A biztonsági (biztonságpolitikai) leírómátrix alkalmazása nemcsak a biztonság meghatározására alkalmas, hanem az egyén, a társadalom (nemzet), a nemzetközi

8 Egy újabb tanulmány alapja lehet annak a különbségnek a meghatározása, hogy a biztonság alanyának viselkedése mikor tér el az ésszerű (racionális) normáktól.

közösség viselkedésének vizsgálatára is. Ennek alapján bebizonyítható, hogy a vizsgálat tárgya racionálisan vagy irracionálisan viselkedik egy-egy biztonsági probléma kezelése során. Másik oldalról elemezve megállapítható, hogy a biztonságot veszélyeztető tényező milyen lépéseket vált ki. Így meghatározható az is, hogy mi alapján alakul ki háború, fegyveres összecsapás két szembenálló fél között.

Egy alkalmazási példa

A vizsgálat

Vizsgálat tárgya: a Magyar Köztársaság.

Vizsgálat időpontja: 2011. szeptember elseje.

Alkalmazott módszer: egyszerű vizsgálat és általános módszer.

Szintek: egyéni, kisközösségi, nemzeti, regionális (közép-európai), globális.

Dimenziók: katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti.

Szint/dimenzió	Katonai	Politikai	Gazdasági	Társadalmi	Környezeti
Egyéni	megszűnt a hadkötelezettség	szabadság	pénzpiaci instabilitás	szociális rendszer problémái	extrém időjárás
Kisközösségi	a haderő nem klasszikus igénybevétele	túlzott befolyás	szegénység növekedése	munkanélküliség	éghajlatváltozás
Nemzeti	nemzetközi kötelezettségek	viták	pénzügyi válság	érdekvégyesítés problémái	környezetszennyezés
Regionális	képességcsökkenés	viták	versenyképességi problémák	etnikai ellentétek	környezetszennyezés
Globális	fegyveres válságok	működés-képtelen országok	gazdasági válság	társadalmi elégedetlenség	természeti és ipari katasztrófák

Értékelés

Egyéni szinten a biztonságot a gazdasági dimenzió határozza meg, amelynek központi eleme a pénzügyi instabilitás (az egyének eladósodása és a valutaárfolyamok előnytelen alakulása).⁹ Az egyének életére negatív hatást gyakorolnak az extrém időjárási körülmények (szélsőségesség megjelenése, valamint az extrém magas hőmérséklet). A politikai és a katonai dimenzióban a biztonságra nem tapasztalhatók negatív

⁹ Ennek hatása a társadalmi dimenzióban is megjelenik, mert az állam nem minden esetben képes a szociális rendszer maradéktalan fenntartására.

hatások, mert garantált az egyének (katonai) védelme, valamint a demokratikus elvek érvényesülésével biztosított a politikai jogok gyakorlása.

A *kisközösségek* (családi, baráti, munka-, települési közösségek) *szintjén* a *társadalmi*, a *gazdasági* és *környezeti* dimenzióban jelennek meg olyan tényezők, amelyek a közösségek biztonságára negatív hatást gyakorolnak. A gazdasági és a társadalmi tényezők összefüggnek a viszonylag magas munkanélküliséggel, valamint a szegénység növekedésével, mert a társadalom szociális biztonsági rendszere, az ország gazdasági lehetőségei miatt, nem minden esetben tudja kezelni a fellépő problémákat. A környezeti dimenzióban az éghajlatváltozás következményei okoznak negatív biztonságérzetet. A kisközösségek esetében a katonai és a politikai dimenzióban nincs olyan tényező, amely negatív hatást gyakorolna a biztonságra, egyedül a jelenlegi kormányzat centralizáló törekvése miatt az önkormányzatok és a társadalmi szerveződések számára negatív folyamatokat vetítenek előre.

Nemzeti (állami) szinten már több és nagyobb hatású, a biztonságra negatív hatást gyakorló tényező jelenik meg. Ezek között a legjelentősebb a *gazdasági* dimenzióban megjelenő pénzügyi válság, amely még a korábbi évek világgazdasági válság hatásainak eredménye. A magas államadósság, a minimális gazdasági növekedés, a hitelválság jelentős biztonsági kockázatot jelentenek az ország védelmi (biztonsági) rendszerének működésére. A gazdasági dimenzióban problémákat elmélyítik a politikai eliten belüli viták (az előző kormányok tevékenységének felülvizsgálata, új jogrendszer kialakítása), amelyek során a központi kormányzat korlátozza a társadalmi szervezetek érdekérvényesítő képességét. Az ország védelmi képességét jelentős mértékben befolyásolják a szövetségi kötelezettségek és a külföldi katonai szerepvállalás. Jelenleg állami szinten leginkább a környezeti tényezők jelentenek legkisebb kockázatot az ország biztonságára. De nem azért, mert nincsenek jelen a környezet-szennyezés és az éghajlatváltozás által előidézett biztonsági problémák, hanem a többi dimenzióban jelentkező tényezők miatt állami szinten háttérbe szorultak a környezettel kapcsolatos hatások.

Regionális szinten (Közép-Európa) az előző szintekhez képest a *gazdasági* dimenzió problémái gyakorolják a legnagyobb hatást a biztonságra. Ezen a szinten a biztonság mértéke hasonlóan alakul, mint nemzeti szinten. A közép-európai országok a világgazdasági válság hatásának következtében nem tudták visszaszerezni a versenyképességüket a többi fejlett országgal szemben, ami a gazdasági rendszerük strukturális problémáiból fakadnak. A gazdasági problémák jelentős hatást gyakorolnak az országok katonai képességeire, ami leglátványosabban a katonai költségvetések csökkenésében jelenik meg. A hasonló gazdasági problémák kezelését nehezíti, hogy az államok között továbbra is fennállnak az etnikai ellentétekből (kisebbségi ügyek kezelése) fakadó politikai viták. A környezeti dimenzióban a fokozódó környezetszennyezés jelent negatív hatást a biztonságra, amely újabb politikai vitákat és ellentéteket okozhatnak a régió országai között.

Globális szinten tapasztalható a legtöbb és a legjelentősebb negatív biztonsági tényező. A globális biztonsági helyzet még a közepes szintet sem éri el. A világban (kiemelten az Arab Tavasz által érintett országokban) fennálló és kialakuló fegyveres válságok, a nemzetközi terrorizmus jelenléte komoly fenyegetettséget jelent az európai országok és az egyének biztonságára. A válságok által érintett országok jelentős

részét működésképtelen országnak lehet tekinteni, ahol a központi hatalom nem képes ellenőrzést gyakorolni az ország egész területére. A világban bekövetkezett természeti és ipari katasztrófák egyre nagyobb kihívást jelentenek az országok számára. Nemcsak a katasztrófák elsődleges hatásai okoznak veszélyt, hanem a katasztrófák következményeinek felszámolása is egyre nagyobb kihívás a világgazdasági válságban érintett országok számára. A fennálló gazdasági, társadalmi és politikai problémák miatt a társadalmakban egyre nagyobb a társadalmi elégedetlenség, amelyek kiemelten a válságok által sújtott országokban jelentkeznek.

* * *

Összefoglalva: a Magyar Köztársaságot – a társadalom különböző alrendszeiben megjelenő negatív tényezők ellenére – biztonságos országnak lehet tekinteni, ahol a biztonság jó (4-es) szintű. A negatív tényezők közül a gazdasági és pénzügyi problémák jelentenek veszélyt, amelyek kihatnak a társadalom összes szegmensére is. Megállapítható, hogy az ország biztonságánál az egyének és a kisközösségek biztonsága erősebb, amennyiben a negatív gazdasági tényezőket ki lehet küszöbölni, akkor stabil biztonságot lehet elérni. Erre azonban fenyegetést jelentenek a globális szintről érkező negatív hatások.

IRODALOMJEGYZÉK

- Földi László – Halász László: Környezetbiztonság. Budapest, 2009, Complex Kiadó. ISBN 978-963-295-020-4
- Bihari Mihály – Pokol Béla: Politológia. Budapest, 1998, Nemzeti Tankönyvkiadó. ISBN 963-18-9044-9
- Fóti Gábor – Novák Tamás: A gazdasági biztonság kihívásai. Budapest, 2007, MTA Világgazdasági Kutatóintézet. ISBN 978-963-301-497-4
- Robert Castel: A társadalmi biztonság elvesztése. Esély, 2005/5. 3–23. oldal. ISSN 0865-0810
- Barry Buzan – Ole Weaver – Jaap de Wilde: Security – A new framework for analysis. 1997, Lynne Rienner Publishers. ISBN 1555877842
- Barry Buzan – Lene Hansen: The Evolution of International Security Studies. 2009, Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-69422-3
- Vida Csaba: Szlovákia államiságának kialakulása és annak katonai vonatkozásai, valamint a szlovák haderőreform folyamata. Felderítő Szemle, 2009/3.